

Такий варіант жанрово-стильового різновиду «завдання вчителя», як діловий лист, має виражені ознаки інтимізації, суб'єктивізації спілкування. Він прийнятний для підтримки довірливих стосунків, але через багатослівність не може повністю заступати компресійний варіант директивної інструкції.

Перспективи запропонованого дослідження бачимо у розширенні практичної бази зі збирання відповідного матеріалу в різних регіонах України, з вироблення культуромовних рекомендацій та стандартизації комунікації «вчитель – учні» саме в зазначених жанрово-стильових рамках.

Список використаної літератури

1. Баранник Д.Х., Гай Г.М. Усний монолог. Дніпропетровськ, 1969. 144 с.
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Київ: ВЦ «Академія», 2009. 374 с.
3. З.Бибик С. Усна літературна мова в українській культурі повсякдення. Ніжин, 2013. 589 с.
4. Данилевська О.М. Українська мова в українській школі на початку ХХІ століття: соціолінгвістичні нариси. Київ, 2019. 360с.
5. Коваль А. П. Науковий стиль сучасної української літературної мови. Структура наукового тексту. Київ, 1970. 306 с.

УДК: 002:001

Лілія Бурківська, Світлана Григораш
*к. філол. н., доценти кафедри
документознавства та
інформаційної діяльності
Івано-Франківського національного
технічного університету нафти і газу,*

Ольга Лесюк, Анна Шаламай
*студенти 3-го курсу
Івано-Франківського національного
технічного університету нафти і газу*

ВИКОРИСТАННЯ ДОКУМЕНТОЗНАВЧИХ ТЕРМІНІВ У НАУКОВИХ ПУБЛІКАЦІЯХ ФАХОВИХ ВИДАНЬ

Анотація. Дослідження документа зумовило становлення документознавства як метанауки, що охоплює терміни, які називають поняття створення, виробництва, зберігання, поширення та використання документів. Сучасна українська документознавча термінологія є цілісною системою ієрархічно організованих номінативних засобів документно-комунікативної діяльності.

Проаналізовано особливості використання термінів з документознавства в наукових публікаціях таких учених-документознавців, як В. А. Барабаш, В. В. Горєва, С. В. Литвинська, С. Х. Литвин.

До лексико-граматичної структури документознавчої терміносистеми аналізованих наукових публікацій входять такі типи: терміни-однослови, терміни-композиції, терміни-словосполучення. Серед вищезазначених термінів простежуємо двоосновний зв'язок для моделей термінів-композицій, а також значну кількість композитних прикметників, утворених від основ двох прикметників. Найпоширенішими є двокомпонентний зв'язок іменника з прикметником та іменника з іменником,

З'ясовано, що для творення похідних термінів суфіксальний спосіб є високопродуктивним, а низька продуктивність серед термінів дієприкметників зумовлюється їх нечисленністю.

За допомогою термінів фахового спрямування відображається специфіка конкретного наукового напрямку, а їхнє вивчення засвідчує рівень інтелектуалізації української мови.

Ключові слова: документознавство, документознавчий термін, модель, термін, терміносистема, українська документознавча термінологія.

Постановка проблеми. Історія української термінології є невід'ємною складовою історії розвитку всієї лексичної системи національної мови. Становлення української термінології відбувалося в несприятливих суспільно-політичних умовах. Проте у XIX–XX ст. певною мірою сформувалася суспільно-політична термінологія, порівняно багато було зроблено і в галузі математичної, фізичної, хімічної, географічної, астрономічної, медичної термінології; виробилася офіційно-ділова термінологія. Українське національне термінознавство, розвиваючись у напрямі дослідження окремих галузевих терміносистем, поступово набувало рис цілісної та сформованої галузі знань.

Всебічне вивчення документа зумовило становлення документознавства як метанауки, що охоплює терміни, які називають поняття створення, виробництва, зберігання, поширення та використання документів. Українська документознавча термінологія розвивалася разом як з літературною мовою, так і документознавством, а тому сьогодні є цілісною системою ієрархічно організованих номінативних засобів документно-комунікативної діяльності.

Сучасний період формування української документознавчої термінології характеризується такими процесами: поповнення існуючої термінології новими термінами, що відповідають структурі української мови, структурне калькування оригінальних термінів, усунення подвійного калькування.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Зміст фундаментальних понять документної сфери та проблеми розвитку терміносистеми документознавства виступають предметом наукових

розвідок В. В. Бездрабко, М. В. Комової, Н. М. Кушнарєнко, С. В. Силкової, Ю. М. Столярова, Г. М. Швецової-Водки та інших. Тому сьогодні актуальними є дослідження, присвячені вживанню термінів у публікаціях наукових видань учених-документознавців.

Мета статті – проаналізувати особливості вживання документознавчих термінів у статтях наукових фахових видань. Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань: здійснити порівняльну лексико-граматичну характеристику документознавчих термінів та виявити найпродуктивніші моделі термінів-словосполучень.

Виклад основного матеріалу. Наукова термінологія – вище породження людської думки, яка є національною за своїми витокami, міжнародною за своїм поширенням серед різних народів світу [8]. Під поняттям «термінологія» більшість науковців розуміють усю сукупність термінів, що склалася стихійно в певній галузі наукового знання. Дослідниця А. В. Ліпінська подає дещо інше визначення термінології: «Термінологія – сукупність термінів означеної галузі знань чи виробництва, а також вчення про утворення, склад і використання термінів» [7, с. 30].

У розумінні терміна як одиниці термінології, або елемента терміносистеми, думки лінгвістів істотно різняться, що знаходить відображення у тлумаченні цього поняття різними вченими. У визначенні терміна немає цілковитої однотайності. Науковець Б. М. Головін пише, що термін – це окреме чи утворене на базі іменника підрядне словосполучення, що означає професійне поняття та призначене для задоволення специфічних потреб спілкування у сфері певної професії [3]. Визначення О. В. Суперанської, Н. В. Подольської, Н. В. Васильєвої збігається з поглядами більшості науковців про те, що «...термін – це спеціальне слово (чи словосполучення), яке прийняте в професійній діяльності та вживається в особливих умовах; ...словесне позначення поняття певної галузі професійних знань; ...основний поняттєвий елемент мови спеціального призначення» [9, с.12]. Терміни є різноманітні за структурою, походженням і способами творення.

Українська документознавча термінологія широко використовується в наукових публікаціях таких учених-документознавців, як В. А. Барабаш, В. В. Горєва, С. В. Литвинська, С. Х. Литвин.

У статті С. В. Литвинської «І ще раз про документологію» [5] вжито чимало документознавчих термінів: *документ, документальна комунікаційна система, документальні комунікації, документація, документні потоки та масиви, документні ресурси, документована інформація, документознавець, документознавство, документологічна термінологія, документологія*. Серед вищезазначених термінів є похідні (*документ – документальна, документація, документні*), терміни-композиції (*документознавець, документознавство, документологія*) та терміни-словосполучення, утворені за такими моделями: «прикметник+іменник» (*документальні комунікації, документні ресурси, документологічна термінологія*);

«дієприкметник+іменник» (документована інформація); «прикметник+(прикметник+іменник)» (документальна комунікаційна система); «прикметник+(іменник+іменник)» (документні потоки та масиви).

Для порівняння розглянемо ще одну статтю цієї ж дослідниці під назвою «Перспективні напрями розвитку української документознавчої термінології» [6], яка містить такі терміни: діловодство, документально-комунікаційний цикл, документація, документознавство, кодифікація, стандарт, стандартизація, термінологічний апарат документознавства, терміносистема документознавства, уніфікація, фахівець-документознавець. Серед перелічених є похідні (стандарт – стандартизація); терміни-композиції (діловодство, документознавство) та терміни-словосполучення, утворені за такими моделями: «іменник+іменник» (терміносистема документознавства); «прикметник+(іменник+іменник)» (термінологічний апарат документознавства).

Приклади термінів з документознавства знаходимо й у статті С. Х. Литвина «Сучасний стан наукової розробки проблем документознавства» [4]: галузеве документознавство, документ, документальні комунікації, документальні потоки, документаційне забезпечення, документаційні процеси, документація, документні ресурси, документно-комунікативна діяльність, документознавець, документознавство, документознавча професіологія, документознавча термінологія, документологія, ДСТУ, електронне документознавство, картографічне документознавство, методологія документознавства, музичне документознавство, науково-технічне документознавство, нормативний документ, стандарт, стандартизація, уніфікація, юридичне документознавство. Терміни-однослови (документ, стандарт) стали базою для похідних термінів (документація, стандартизація) та термінів-композицій (документознавець, документознавство, документологія). Переважають у статті двокомпонентні моделі «прикметник+іменник» термінів-словосполучень.

У статті дослідниці В. В. Горєвої «Інформологічні дослідження в документознавстві України у 60–70-х роках ХХ ст. (на прикладі досліджень Української філії науково-дослідного інституту планування і нормативів при Держплані СРСР у м. Києві)» [2] знаходимо терміни (документ, документалістика, документальна інформація, документальне обслуговування, документальні інформаційно-пошукові системи, документальні потоки, документально-інформаційні системи, документація, документознавство, документування, системи документообігу, управлінське документознавство), серед яких є похідні, терміни-композиції та терміни-словосполучення.

Наукова стаття В. А. Барабаш «Проблеми становлення розвитку документознавчої освіти і науки в Україні в інтерпретаціях сучасних вітчизняних учених» [1] містить велику кількість документознавчих термінів

(видання, голографічний документ, діловий документ, документ, документаліст, документально-комунікаційний цикл, документна інфраструктура, документна комунікація, документно-комунікаційна діяльність, документно-комунікаційна система, документована інформація, документознавець, документознавство, документознавча професіологія, документознавче видання, документообіг, документування, електронний документ, ізографічне видання, картографічне видання, кінофотофонодокумент, магнітний документ, мікрографічний документ, неопублікований документ, нормативний документ, нотне видання, образотворче видання, оптичний документ, перфорований документ, продовжуване видання, текстове видання, теорія документознавства, управлінське документознавство, фахівець-документознавець), серед яких виокремлюємо похідні (документ – документаліст, документування), терміни-композиції (документознавець, документознавство, документообіг, кінофотофонодокумент), а також велику кількість двокомпонентних термінів-словосполучень, утворених за такими моделями:

1) «прикметник+іменник» (голографічний документ, діловий документ, документна інфраструктура, документна комунікація, документознавча професіологія, документознавче видання, електронний документ, ізографічне видання, картографічне видання, магнітний документ, мікрографічний документ, нормативний документ, нотне видання, образотворче видання, оптичний документ, перфорований документ, текстове видання, управлінське документознавство);

2) «іменник+іменник» (теорія документознавства);

3) «дієприкметник+іменник» (documents information, неопублікований документ, продовжуване видання).

Висновки і пропозиції. Можна підсумувати, що до лексико-граматичної структури документознавчої терміносистеми входять такі типи: терміни-однослови, терміни-композиції, терміни-словосполучення. Серед вищезазначених термінів простежуємо двоосновний зв'язок для моделей термінів-композицій, а також значну кількість композитних прикметників, утворених від основ двох прикметників (документально-інформаційні системи, документно-комунікативна діяльність, документно-комунікаційна діяльність, документно-комунікаційна система, документально-комунікаційний цикл, інформаційно-пошукові системи, науково-технічне документознавство). Найпоширенішими є двокомпонентний зв'язок іменника з прикметником та іменника з іменником,

Для творення похідних термінів суфіксальний спосіб є високопродуктивним, а низька продуктивність серед термінів дієприкметників зумовлюється їх нечисленністю.

Отже, є підстави твердити, що за допомогою термінів фахового спрямування відображається специфіка конкретного наукового напрямку, а їхнє вивчення засвідчує рівень інтелектуалізації української мови.

Список використаної літератури

1. Барабаш В. А. Проблеми становлення розвитку документознавчої освіти і науки в Україні в інтерпретаціях сучасних вітчизняних учених. *Історія науки і біографістика*. 2014. №4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/INB_Title_2014_4_2.
2. Горева В. В. Інформологічні дослідження в документознавстві України у 60–70-х роках ХХ ст. (на прикладі досліджень Української філії науково-дослідного інституту планування і нормативів при Держплані СРСР у м. Києві). *Архіви України*. 2011. № 2-3 (273). С. 46-56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ay_2011_2-3_4.
3. Д'яков А. С., Кияк Т. Р., Куделько З. Б. Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти : монографія. Київ : КМ Academia, 2000. 216 с.
4. Литвин С. Х. Сучасний стан наукової розробки проблем документознавства. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2012. № 3-4. С. 4-8. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2012_3-4_1.
5. Литвинська С. В. І ще раз про документологію. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2014. № 1. С. 47. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2014_1_10.
6. Литвинська С. В. Перспективні напрями розвитку української документознавчої термінології. *Термінологія документознавства та суміжних галузей знань* : зб. наук. пр. К.: КНУКіМ, 2013. Вип. 7. С. 38–42. URL : <http://er.nau.edu.ua:8080/handle/NAU/19737>
7. Ліпінська А. В. Науково-технічна термінологія : навч. посіб. Київ : Україна, 2007. 217 с.
8. Панько Т. І. Українське термінознавство : підручник. Львів : Світ, 1994. 216 с.
9. Томіленко Л. М. Термінологічна лексика в сучасній тлумачній лексикографії української літературної мови : монографія. Івано-Франківськ : Фоліант, 2015. 160 с.

УДК 811.161.2

Наталія Веселовська

*к. філол. н, доцент кафедри
філології та перекладу
Івано-Франківського національного
технічного університету нафти і газу,*

Наталія Литвин

*к. філол. н., доцент кафедри
філології та перекладу
Івано-Франківського національного
технічного університету нафти і газу*

РОБОТА З ТЕКСТОМ В УМОВАХ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Анотація. У статті йдеться про особливості роботи з текстом в умовах міжкультурної взаємодії на заняттях з дисципліни «Українська мова як іноземна». Виокремлено основні етапи адаптації іноземних громадян – здобувачів фахової освіти до чужомовного соціального та культурного